

DOI 10.31392/NPU-nc.series19.2020.41.18
УДК 376.091.33:78]:616.896-053.2

Л. М. Руденко
Lilianic1962@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-1655-5708>
Г. В. Афузова
h.v.afuzova@npu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-8112-8943>

МУЗИКОТЕРАПІЯ У КОРЕКЦІЇ РОЗЛАДІВ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА: СВІТОВИЙ ДОСВІД

У статті здійснено літературний огляд наукових першоджерел, у яких проаналізовано досвід використання музикотерапії у корекційній роботі з особами, які мають розлади аутистичного спектра. Особливу увагу викликали наукові доробки, присвячені метааналізу досліджень закордонних науковців з впровадження музикотерапевтичної інтервенції для подолання дефіцитів у комунікації, поведінці, соціальних навичках та емоційному реагуванні дітей та дорослих при розладах аутистичного спектра. Визначено аспекти, які слід враховувати при оцінці ефективності використання музики як засобу психотерапевтичного впливу при аутизмі.

Ключові слова: музикотерапія, розлади аутистичного спектра, аутизм, корекційно-розвиткова робота, дослідження, метааналіз.

Постановка проблеми. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я станом на 2014 рік приблизно одна із 160 дітей у світі мала розлади аутистичного спектра (далі – РАС), однак фахівці зазначають, що вказано середній показник, оскільки дані щодо розповсюдженості цих розладів за результатами різних досліджень варіюються у широкому діапазоні і, ймовірно, кількість таких дітей є значно більшою (Official statistics: the number of autistic in the world is constantly growing, 2019). На сьогодні в різних країнах статистичні відомості про кількість дітей з аутизмом різняться: від 69 осіб на 10 тис дитячої популяції у Франції до 151 особи на 10 тис дітей у Катарі; в Україні ці показники наразі становлять 77:10000 (Autism rates by country in 2021, 2021). Найбільш частими проявами при РАС (які представляють собою цілу групу різних станів) є певні труднощі з соціальною взаємодією і спілкуванням; нетипові моделі дій і поведінки, такі як труднощі з переходом від одного виду діяльності до іншого, зосередженість на деталях і незвичайні реакції на відчуття, внаслідок чого особи з аутизмом часто піддаються стигматизації, дискримінації та порушенню прав людини (Autism spectrum disorders, 2021). Це ставить перед наукою і практикою важливе завдання віднайти ефективні шляхи впливу на повноцінне формування, розвиток і корекцію психофізичних особливостей особистості з РАС, особливо в контексті впровадження європейських цінностей різноманітності та інклюзії в цілому та тенденції української освітньої системи до залучення таких дітей до загальноосвітнього простору зокрема. Однією з оптимальних технологій корекційно-розвиткового впливу при аутизмі на сьогодні вважають музикотерапію як контрольоване використання музики в лікуванні, реабілітації, освіті та вихованні дітей і дорослих, які мають розлади соматичного та/чи психічного здоров'я.

Аналіз досліджень і публікацій. В різні часи музику для корекції та розвитку емоційно-вольової сфери, мовлення, стимулюванні діяльності та активізації інтересів використовували такі дослідники як М. Бурно, Л. Брусиловський, О. Ворожцова, С. Гроф, Ю. Каптен, Б. Карвасарський, З. Матейова, С. Машура, В. Петрушин, Г. Побережна, М. Чистякова, С. Шабутін та ін. На вагомий внесок музичного мистецтва у особистісному та духовному розвитку, інтеріоризації загальнолюдських цінностей вказували у своїх роботах Ю. Алієв, Д. Кабалевський, Л. Коваль, С. Маслов, О. Олексюк, О. Ороновська, С. Смірнов, Л. Школяр та ін. Частково проблема залучення елементів музикотерапії в контексті

виховного, освітнього й розвиткового впливу у роботі з дітьми, які мають особливі освітні потреби, розглядається на науково-методичному рівні у наукових працях із загальної та музичної педагогіки Б. Асаф'євої, О. Кононко, О. Мєдведевої, О. Сухомлинського, В. Петрушина, О. Ростовського, К. Тарасової, Б. Яворського та ін. Починаючи від початку ХХ ст. й дотепер цікавість науковців до можливостей музичного мистецтва як засобу корекційно-розвиткової роботи при порушеннях психофізичного розвитку зростала, що знайшло відображення у наукових доробках Н. Власової, В. Гіляровського, В. Гринера, Л. Брозело, Н. Збруєвої, А. Кагарлицької, Є. Рау, М. Рау, Н. Остапенко, Г. Волкової, Г. Короткової, З. Ленів, Н. Самойленко та багатьох інших. Але наразі у світі не так багато об'єктивних наукових досліджень, присвячених специфіці використання музикотерапії у цілеспрямованій роботі при розладах аутистичного спектра – цій проблемі присвячені наукові пошуки Ю. Бекетової, Р. Призванської, О. Проскурняк, М. Стаум, Д. Шульженко; J. Alvin & E. Warwick; M. D. Brownell, K. J. Farmer, E. Finnigan & E. Starr; R. S. Kaplan & A. L. Steele; P. Kern, L. Wakeford & D. Aldridge; J. Kim, T. Wigram & C. Gold; H. A. Lim & E. Draper; E. T. Schwartzberg & M. J. Silverman тощо.

Мета статті. За мету даної статті ми поставили висвітлення світового досвіду використання музики як психотерапевтичного засобу впливу у роботі з особами з РАС на основі критичного аналізу наявних досліджень.

Виклад матеріалу дослідження. Однією із стратегій втручання з метою покращення характерних дефіцитів людей з РАС у сфері спілкування та соціальної взаємодії є музична терапія, яка використовує музику в терапевтичних цілях. Ця техніка дозволяє відкривати канали спілкування, сприяти соціалізації цих людей та покращувати якість їх життя. Як відзначають фахівці Всесвітньої федерації музикотерапії (WFMT), при цьому професійно використовується музика та її елементи як втручання у медичне, освітнє та повсякденне середовище з окремими людьми, групами, сім'ями чи спільнотами, які прагнуть оптимізувати якість життя та покращити своє фізичне, соціальне, комунікативне, емоційне та інтелектуальне благополуччя, на додаток до їхнього духовного здоров'я (WFMT, 2011).

Американська асоціація музичної терапії (АМТА) більш конкретно визначає музикотерапію як клінічне та обґрунтоване використання музичних втручань для досягнення індивідуалізованих цілей у терапевтичних відносинах з боку кваліфікованого фахівця. Ця асоціація вказує на те, що це відома професія охорони здоров'я, в якій музика використовується у терапевтичних цілях для вирішення фізичних, емоційних, когнітивних та соціальних потреб окремих людей (АМТА, 2013).

Р. Призванська (2021) розглядає музикотерапію як «інтегративний засіб попередження та корекції розладів поведінки, інтелекту, мовлення та емоційно-вольової сфери. У психологічному вимірі музика має сприятливий вплив на центральну нервову систему, дихання, емоційно-афективну сферу та спонукає до більш активного подолання хворобливого стану, негативізму, тривоги, страхів, стереотипій, ехолоалічного мовлення, агресії та самоагресії тощо» (с. 176).

Як відзначає С. Ковальова (2018), «музикотерапію вважають процесом міжособистісного спілкування, у якому музикотерапевт застосовує музичне мистецтво, яке впливає на фізичну, емоційну, інтелектуальну, соціальну, естетичну, духовну та вольову сфери особистості для її оздоровлення». При цьому авторка згадує використання музичної терапії в контексті медичного напрямку (лікування і профілактика захворювань), як психотерапевтичного методу (попередження негативних емоційно-психологічних, патологічних психічних проявів) та як засобу розвитку емоційної стабільності. «Як бачимо, музикотерапія має відношення до особистості як системи систем і є важливим ресурсом розвитку емоційного інтелекту та критичного мислення як складників навичок особистості ХХІ століття» (С. Ковальова, 2018).

Терапевтично цілеспрямованою, активною музичною діяльністю є активна музична терапія – відтворення, фантазування, імпровізація за допомогою людського голосу та обраних музичних інструментів. Рецептивна музична терапія пов'язує процес сприймання музики з терапевтичною метою, її формами є комунікативна (спільне прослуховування музики, спрямоване на підтримку взаємних контактів, взаєморозуміння й довіри); реактивна, спрямована на досягнення катарсису, та регулятивна, що сприяє зниженню керованої психічної напруги. Інтегративна музична терапія поєднує психотерапевтичний вплив музики та інших видів мистецтва – наприклад, малювання під музику,

музично-ігрова діяльність, пантоміма, пластична драматизація під музику, творчість після прослуханої музики тощо (С. Ковальова, 2018).

J. Whipple (2004), аналізуючи дослідження, в яких оцінюються ефекти впливу музикотерапії при РАС, відзначає, що даний вид психотерапії можна вважати ефективним засобом у розвитку комунікації, міжособистісної та особистої відповідальності та ігрових навичок. Емпірично доведено позитивний вплив музичної терапії і на розвиток невербального спілкування, жестового спілкування та вербального спілкування дітей з аутизмом (С. Gold, Т. Wigram, С. Elefant, 2006), а також на комунікативно-соціальні навички та поведінку дорослих з РАС (R. Accordino, R. Comer, W. B. Heller, 2007).

Частина науковців вказує на покращення в ході використання музики під час корекційно-розвиткової роботи при аутизмі соціальної взаємодії, невербальних і вербальних навичок, соціального та емоційного відгуку, а також якості стосунків між батьками та дітьми (M. Geretsegger, С. Elefant, K. A. Mössler, С. Gold, 2014), інші – наголошують на позитивних змінах у вигляді зменшення небажаної поведінки, покращення соціальної взаємодії та незалежного функціонування, розуміння емоцій та спілкування (R. James, J. Sigafoos, V. A. Green et al., 2015).

Нашу увагу привернув метааналіз досліджень, присвячених вивченню впливу музикотерапії при розладах аутистичного спектра, який здійснили італійські науковці M. Calleja-Bautista, P. Sanz-Cervera та R. Tárraga-Mínguez. (2016) з метою визначення ефективності цього виду психотерапії у корекційно-розвитковій роботі з особами, які мають аутистичні порушення. Це дослідження охопило дані за 2000-2015 рр. та включило аналіз 18 наукових першоджерел, в яких йшлося про участь в емпіричних дослідженнях загалом 274 осіб з РАС (з них 233 чоловіки та 41 жінка) віком від 2 до 49 років. При цьому важливими критеріями відбору досліджень для аналізу виступали їх емпіричний характер, застосування музики як центрального засобу психотерапевтичного впливу, а також об'єктивно встановлені розлади аутистичного спектра у досліджуваних (M. Calleja-Bautista, P. Sanz-Cervera, R. Tárraga-Mínguez, 2016).

Кожне з цих проаналізованих досліджень передбачало конкретну сферу впливу музичної терапії на особистість при РАС. Так, дослідження M. Brownell (2002); M. Boso et al. (2007); D. Mateos-Moreno, L. Atencia-Doña (2013) були спрямовані на покращення поведінки та зниження її аутистичних проявів; дослідження J. Katagiri (2009) та J. Kim et al. (2009) проводилися з метою покращення емоційного розуміння та взаємодії; експерименти V. Pasioli (2004); J. Kim et al. (2008); E. Finnigan, E. Starr (2010); E. T. Schwartzberg, M. J. Silverman (2013) мали за мету покращення або збагачення соціальних навичок; покращення незалежного функціонування осіб з аутизмом при застосуванні музикотерапії намагалися досягнути P. Kern et al. (2007); такі дослідники як K. J. Farmer (2003); R. S. Kaplan, A. L. Steele (2005); H. A. Lim (2010); G. S. Gattino et al. (2011); H. A. Lim, E. Draper (2011) прагнули вдосконалити комунікативні навички у досліджуваних при аутизмі; P. Kern, D. Aldridge (2006) у своєму дослідженні терапевтичний вплив музики спрямовували на покращення взаємодії дітей з аутизмом з нейротиповими однолітками, а A. B. LaGasse (2014) досліджував вплив групового музично-терапевтичного втручання на зорову поведінку, спільну увагу та спілкування дітей з розладами аутичного спектра (M. Calleja-Bautista, P. Sanz-Cervera, R. Tárraga-Mínguez, 2016).

Особливості використання музикотерапії у зазначених вище дослідженнях ми відобразили у таблиці 1.

Варіанти музичного впливу у корекційно-розвитковій роботі при PAC
(M. Calleja-Bautista, P. Sanz-Cervera, R. Tárraga-Mínguez, 2016)

№n/n	Автори дослідження	Варіант музичного впливу
1.	P. Kern et al. (2007); H. A. Lim, E. Draper (2011)	виконання оригінальних або модифікованих пісень
2.	H. A. Lim (2010)	композиційні пісні, записані на відео, яке учасники переглядали під час втручання
3.	J. Katagiri (2009)	складені пісні та записи як фонова музику
4.	K. J. Farmer (2003); V. Pasiali (2004); R. S. Kaplan, A. L. Steele (2005); P. Kern, D. Aldridge (2006); M. Boso et al. (2007); E. Finnigan, E. Starr (2010); A. B. LaGasse (2014)	спів або оригінальних пісень, або модифікованих/адаптованих пісень та гра на музичних інструментах
	D. Mateos-Moreno, L. Atencia-Doña (2013)	все, зазначене вище, у поєднанні з танцем
5.	M. Brownell (2002); E. T. Schwartzberg, M. J. Silverman (2013)	проспівування соціальних історій
6.	J. Kim et al. (2008, 2009)	імпровізації, які пів сесії відбувалися під керівництвом дітей, а далі – під керівництвом терапевта
7.	G. S. Gattino et al. (2011)	реляційна (така, що виражає ставлення, – автори) музикотерапія (спів, композиція, імпровізація та гра в музичні ігри)

Тривалість музикотерапевтичних втручань у зазначених дослідженнях варіювалася від ≤ 10 сеансів до 50-60 сеансів, або ж було вказано її часові межі – від 4 тижнів до 2 років. Як правило, дослідження проводилися на базі медичних закладів або терапевтичних центрів, у школі, вдома чи навіть у літньому таборі. Що стосується людей, які здійснюють інтервенцію, то серед них були як спеціалісти, або музикотерапевти, чи терапевти, що спеціалізуються на грі та танцях, так і вчителі загального профілю та дослідники (M. Calleja-Bautista, P. Sanz-Cervera, R. Tárraga-Mínguez, 2016).

Об'єктивно позитивних результатів у вигляді статистично значущих відмінностей між показниками експериментальної та контрольної груп (або «базовою лінією») після впровадження психотерапевтичного впливу музичного мистецтва було досягнуто у 61% досліджень, проаналізованих M. Calleja-Bautista, P. Sanz-Cervera, R. Tárraga-Mínguez (2016), – це дослідження K. J. Farmer (2003); R. S. Kaplan, A. L. Steele (2005); P. Kern, D. Aldridge (2006); P. Kern et al. (2007b); J. Kim et al. (2008, 2009); J. Katagiri (2009); E. Finnigan, E. Starr (2010); H. A. Lim (2010); H. A. Lim, E. Draper (2011) та D. Mateos-Moreno, L. Atencia-Doña (2013).

У решті випадків (7 досліджень) було отримано покращення, які: 1) не досягли статистичної значущості (P. Kern et al., 2007a; G. S. Gattino et al., 2011; E. T. Schwartzberg, M. J. Silverman, 2013; A. B. LaGasse, 2014); 2) не зберігалися протягом всієї процедури (V. Pasiali, 2004; M. Boso et al., 2007); 3) мали місце лише у деяких учасників, але не у всіх (M. Brownell, 2002).

Висновки, перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Ми підтримуємо думку M. Calleja-Bautista, P. Sanz-Cervera, R. Tárraga-Mínguez (2016), що такі неоднозначні показники ефективності музикотерапевтичних впливів у корекційно-розвитковій роботі при розладах аутистичного спектра можна об'єктивно пояснити поліморфністю проявів цих розладів, що не може не вплинути на характеристику виборки та обумовлює її неоднорідність у різних дослідженнях. По-друге, слід брати до

уваги різноманітність психотерапевтичних втручань, які авторами описаних вище досліджень розглядаються в контексті музикотерапії (слухання музичних творів, спів, практичні заняття з інструментами, імпровізація, поєднання музики з соціальними оповіданнями тощо). Третім чинником, від якого може залежати ефективність використання музики з метою психотерапевтичного ефекту при розладах аутистичного спектра, є тривалість інтервенції, оскільки у різних дослідженнях, проаналізованих M. Calleja-Bautista, P. Sanz-Cervera, R. Tárraga-Mínguez (2016), вона різна, а одним з корекційних принципів, що забезпечує якісне засвоєння нових знань, умінь і навичок при порушеннях психофізичного розвитку в цілому та при аутизмі зокрема, є принцип систематичності та послідовності. Це узгоджується з висновком Р. Призванської (2021): «Емоційне сприймання музики, яке формується у дитини задовго до мовленнєвого розвитку, розвивається у трьох компонентах: сприйнятті, виконанні та творчості, що слугує потужним психокорекційним засобом допомоги дитині із розладами аутистичного спектра» (с. 176). На нашу думку, слід враховувати рівень розвитку означених авторкою компонентів емоційного сприймання музики при аутизмі для визначення напрямків і тривалості застосування музичної терапії у корекційно-розвитковій роботі з такими особами.

Так само необхідно звернути увагу, що фахівці, які впроваджували у корекційну роботу з особами з РАС різні варіанти музикотерапевтичного впливу, не всі мали кваліфікацію музичного терапевта/психотерапевта, що ставить під певний сумнів якість проведеної роботи.

Як відзначають M. Calleja-Bautista, P. Sanz-Cervera, R. Tárraga-Mínguez (2016), поєднання цих чинників сприяє тому, що результати проаналізованих досліджень не є чіткими або легко повторюються різними дослідженнями, оскільки, ймовірно, певні типи музикотерапевтичних втручань можуть бути прийнятними для деяких осіб з РАС, але не для інших суб'єктів з аутизмом залежно від рівня тяжкості аутистичних проявів та пов'язаних з цим особливостей реагування (як, наприклад, це видно з результатів деяких досліджень (M. Brownell, 2002; V. Pasiali, 2004; P. Kern et al., 2007b) – одне й те саме музикотерапевтичне втручання має різний вплив на різних учасників. Це обумовлює потребу подальшого накопичення емпіричного досвіду застосування музикотерапії у корекційній роботі при розладах аутистичного спектра.

Музика є дуже потужним елементом спілкування, який може полегшити та сприяти комунікації та соціальній взаємодії при РАС – сферах, у яких такі особи зазвичай мають серйозні труднощі. Крім того, музика є джерелом задоволення, тому вона може викликати розслаблюючий ефект і сприяти зменшенню проблем з поведінкою. Це також може бути цікавою стратегією для регулювання надлишку енергії та контролю гніву чи інших негативних емоцій, тому є потреба продовжувати дослідження в цій області, щоб, наприклад, з'ясувати, в яких випадках можна залучати музичну терапію у комплексний супровід осіб з РАС з метою навчання їх соціальним навичкам, комунікаційним стратегіям, адаптивній поведінці тощо (M. Calleja-Bautista, P. Sanz-Cervera, R. Tárraga-Mínguez, 2016).

Виходячи з зазначеного вище, можна окреслити такі напрямки та перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження:

1. Всебічна професійна підготовка фахівців для роботи засобами музичної терапії з особами, які мають розлади аутистичного спектра (з урахуванням педагогічного, корекційного, психотерапевтичного, клінічного, мистецького та інших аспектів). На нашу думку, ефективність терапевтичних впливів, заснованих на музикотерапії, залежить не лише від виду застосованого музикотерапевтичного впливу, а й від підготовки фахівця, що здатна позитивно або негативно вплинути на результати роботи.
2. Проведення репрезентативних емпіричних досліджень, які б характеризувалися: а) статистично значущим обсягом виборки, б) достатньою для отримання об'єктивних результатів тривалістю музикотерапевтичного втручання з можливістю у подальшому гарантувати закріплення позитивного ефекту; в) врахування ступеня вираженості розладів аутистичного спектра з їх поліморфними проявами; г) можливістю порівняння результатів психотерапевтичного впливу різних видів музикотерапії тощо.
3. Дослідження взаємозв'язку можливих змін у сенсорному профілі дітей з розладами аутистичного спектра з ефектами музикотерапії, оскільки, як відзначають M. Calleja-Bautista, P. Sanz-Cervera, R. Tárraga-Mínguez, (2016), сенсорний профіль цих дітей є характеристикою, якій надається велике значення в діагностиці РАС.

Список використаних джерел:

1. Призванська, Р. А. (2021). *Психологічні засади музикотерапевтичної роботи з дітьми із розладами аутистичного спектру*. (Дис. канд. психол. наук). Київ.
2. Ковальова, С. В. (2018) Музикотерапія як ресурс збереження здоров'я та попередження синдрому «професійного вигорання» в педагогічних працівників. *Народна освіта*, №1(34). Режим доступу https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5236.
3. Accordino, R., Comer, R., & Heller, W. B. (2007). Searching for music's potential: A critical examination of research on music therapy with individuals with autism. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 1(1), 101-115.
4. American Music Therapy Association (AMTA). Definition and Quotes about Music Therapy. Retrieved from: <http://www.musictherapy.org/>
5. Autism rates by country in 2021. Retrieved from: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/autism-rates-by-country>
6. Autism spectrum disorders. Retrieved from <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/autism-spectrum-disorders>
7. Calleja-Bautista, M., Sanz-Cervera, P. & Tárraga-Mínguez, R. (2016). The effectiveness of music therapy in Autism Spectrum Disorder: A literature review. *Papeles del Psicólogo / Psychologist Papers*, 37(2), 152-160.
8. Geretsegger, M., Elefant, C., Móssler, K. A., & Gold, C. (2014). Music therapy for people with Autism Spectrum Disorder. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 2014(6), CD004381. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD004381.pub3>.
9. Gold, C., Wigram, T., & Elefant, C. (2006). Music therapy for Autistic Spectrum Disorder (Review). *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 2. CD004381. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD004381.pub2>.
10. James, R., Sigafoos, J., Green, V. A., Lancioni, G. E., O'Reilly, M. F., Lang, R., ... & Marschik, P. B. (2015). Music therapy for individuals with Autism Spectrum Disorder: A systematic review. *Review Journal of Autism and Developmental Disorders*, 2(1), 39-54.
11. Official statistics: the number of autistic in the world is constantly growing. Retrieved from: <https://cwf.com.ua/en/official-statistics-the-number-of-autistic-in-the-world-is-constantly-growing/#:~:text=According%20to%20official%20data%20from,has%20an%20autism%20spectrum%20disorder>.
12. Whipple, J. (2004). Music in intervention for children and adolescents with autism: A meta-analysis. *Journal of music therapy*, 41(2), 90-106.
13. World Federation of Music Therapy (WFMT). What is music therapy? Retrieved from: <http://www.wfmt.info/wfmt-new-home/about-wfmt/>.

References:

1. Pry`zvans`ka, R. A. (2021). *Psy`xologichni zasady` muzy`koterapevty`chnoyi roboty` z dit`my` iz rozladamy` auty`sty`chnogo spektru*. [Psychological principles of music therapy work with children with autism spectrum disorders]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
2. Koval`ova, S. V. (2018) *Muzy`koterapiya yak resurs zberezhennya zdorov'ya ta poperedzhennya sy`ndromu «profesijnogo vy`gorannya» v pedagogichny`x pracivny`kiv* [Music therapy as a resource for maintaining health and preventing the syndrome of "professional burnout" in teachers]. *Narodna osvita*, #1(34) [in Ukrainian].
3. Accordino, R., Comer, R., & Heller, W. B. (2007). Searching for music's potential: A critical examination of research on music therapy with individuals with autism. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 1(1), 101-115.
4. American Music Therapy Association (AMTA). Definition and Quotes about Music Therapy. Retrieved from <http://www.musictherapy.org/>
5. Autism rates by country in 2021. Retrieved from <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/autism-rates-by-country>
6. Autism spectrum disorders. Retrieved from <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/autism-spectrum-disorders>
7. Calleja-Bautista, M., Sanz-Cervera, P. & Tárraga-Mínguez, R. (2016). The effectiveness of music therapy in Autism Spectrum Disorder: A literature review. *Papeles del Psicólogo / Psychologist Papers*, 37(2), 152-160.
8. Geretsegger, M., Elefant, C., Móssler, K. A., & Gold, C. (2014). Music therapy for people with Autism Spectrum Disorder. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 2014(6), CD004381. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD004381.pub3>.
9. Gold, C., Wigram, T., & Elefant, C. (2006). Music therapy for Autistic Spectrum Disorder (Review). *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 2. CD004381. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD004381.pub2>.
10. James, R., Sigafoos, J., Green, V. A., Lancioni, G. E., O'Reilly, M. F., Lang, R., ... & Marschik, P. B. (2015). Music therapy for individuals with Autism Spectrum Disorder: A systematic review. *Review Journal of Autism and Developmental Disorders*, 2(1), 39-54.
11. Official statistics: the number of autistic in the world is constantly growing. Retrieved from

<https://cwf.com.ua/en/official-statistics-the-number-of-autistic-in-the-world-is-constantly-growing/#:~:text=According%20to%20official%20data%20from,has%20an%20autism%20spectrum%20disorder.>

12. Whipple, J. (2004). Music in intervention for children and adolescents with autism: A meta-analysis. *Journal of music therapy*, 41(2), 90-106. 13. World Federation of Music Therapy (WFMT). What is music therapy? Retrieved from <http://www.wfmt.info/wfmt-new-home/about-wfmt/>.

Руденко Л. М., Афузова Г. В. Музыкотерапия в коррекции расстройств аутистического спектра: мировой опыт.

В статье представлен литературный обзор научных первоисточников, в которых проанализирован опыт использования музыкотерапии в коррекционной работе с лицами, имеющими расстройства аутистического спектра. Особое внимание вызвали научные наработки, посвященные метаанализу исследований зарубежных ученых по внедрению музыкотерапевтической интервенции для преодоления дефицитов в коммуникации, поведении, социальных навыках и эмоциональном реагировании детей и взрослых при расстройствах аутистического спектра. Определены аспекты, которые следует учитывать при оценке эффективности использования музыки как средства психотерапевтического воздействия при аутизме.

Ключевые слова: музыкотерапия, нарушения аутистического спектра, аутизм, коррекционно-развивающая работа, исследования, метаанализ.

Rudenko L., Afuzova H. Music therapy in the intervention of autism spectrum disorders: world experience.

We present a review of scientific articles that analyze the experience of introducing music therapy into work with people with autism spectrum disorders. Our attention was attracted by those studies that, using a meta-analysis of data from various researchers, reveal the goals and methods of psychotherapy for deficits in communication, social skills, behavior, emotional response in autism with the help of musical art. Different studies have pursued different goals of the psychotherapeutic effect of music on personality in autism spectrum disorders: improving behavior and reducing autistic tendencies, improving emotional intelligence and interaction, improving or enriching social skills, increasing independent functioning, improving communication and interpersonal skills, and more. In this article, we analyze the factors that may influence the effectiveness of music therapy in corrective and developmental work with people with autism spectrum disorders. These factors include the level and quality of professional education of specialists; a huge variety of manifestations of autism; dependence of the duration of the therapeutic effect on the level of development of the components of emotional perception of music in autism. Accordingly, we have identified the comprehensive (pedagogical, psychological, clinical, therapeutic, creative) professional training of music therapists as promising areas for further research on the effectiveness of using music therapy in corrective and developmental work with people with autism spectrum disorders; conducting further representative empirical research, taking into account the factors noted above; to study the relationship of possible changes in the nursing profile in children with autism spectrum disorders with the impact of music therapy.

Key words: music therapy, autism spectrum disorders, autism, correctional and developmental work, researches, meta-analysis.